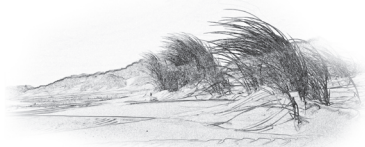

IWAN VAN DUREN

101 DINGEN
DIE JE WETEN
MOET OVER
TERSCHELLING

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2024

INHOUD

Voorwoord 13

DE OVERSTEEK

- 1 Terug naar Terschelling 15
- 2 De oversteek 17
- 3 Griend 19
- 4 De baai 20
- 5 Go West 22

AAN LAND

- 6 't Wakend Oog 24
- 7 Commandeurs 26

EILANDCULTUUR

- 8 Vlag en volkslied 28
- 9 Taalstrijd 30
- 10 VVV 32
- 11 Cupido 34
- 12 De Brandaris 35
- 13 Het seinhuisje 37
- 14 Het eerste badpaviljoen 39
- 15 Longway 40

- 16 Plak 42
- 17 Spekkoek 43
- 18 De Zeevaartschool 44

VOLKSVERHALEN

- 19 Eilandmeisje 46
- 20 Doodemanskisten 47
- 21 Flessenpost 48
- 22 West Aleta 50
- 23 1666 51
- 24 Stryper Wyfke 54

EVENEMENTEN

- 25 Oerol 56
- 26 De Streken 58
- 27 Berenloop 60
- 28 Fjoertoer 62
- 29 Terschellinger Openlucht Filmfestival 63
- 30 De Sloepenrace 64
- 31 Sunderum 66
- 32 Zeehelden 68
- 33 Terschelling on Ice 70

CULTUREEL EILAND

- 34 Bunkermuseum 72
- 35 Wrakkenmuseum 73
- 36 't Behouden Huys 76
- 37 Natuurmuseum 77
- 38 De Boekenboer 78
- 39 Bessenshuur 80

- 40 Curieuze tentoonstelling 81
- 41 Folkshegeskoalle Schylgerlân 82

DINGEN MET KINDEREN

- 42 Kids 84
- 43 Drie tips van een moeder 86
- 44 Kabouterpad 87
- 45 Zoet zwemmen in het Duinmeertje van Hee (of in het zwembad) 89
- 46 De Talisman 90
- 47 Feline vindt een parel 91
- 48 Party Island 92

JUTTEN

- 49 Shoenami 94
- 50 Broodje aap 95
- 51 Goudzoekers 96
- 52 Robinson Crusoe 98

BEKENDE EILANDERS

- 53 Willem Barentsz 101
- 54 Sil de Strandjutter 102
- 55 Hessel 104
- 56 Pierre Eschauzier 106
- 57 Jort Kelder 108
- 58 Kapitein Rob 109

DORPEN EN BUURSCHAPPEN

- 59 West-Terschelling 112
- 60 Midsland 113

- 61 Formerum 115
- 62 Hoorn 116
- 63 Oosterend 118
- 64 Klein maar fijn 119

VERBORGEN PARELS

- 65 De Lijkweg 123
- 66 De Wierschuur 124
- 67 Het Drenkelingenhuisje 127

NATUURGEBIEDEN

- 68 De Boschplaat 129
- 69 Dark Sky Park 130
- 70 De Noordsvaarder 132

ETEN EN DRINKEN

- 71 Flang in de pan 135
- 72 Cranberry's 137
- 73 Kaas 139
- 74 Even naar Egypte 140
- 75 De Oesterfabriek 142
- 76 Bier en andere dranken 144

TERSCHELLING ACTIEF

- 77 Wandelwalhalla 146
- 78 Wadlopen 147
- 79 Fietseiland 148
- 80 Fietseiland 2 150
- 81 Surfen 151
- 82 The walk of Grief 153

STRANDTENTEN

- 83 De Walvis 155
- 84 Strandrestaurant West aan Zee 157
- 85 Strandhotel Terschelling 158
- 86 De Branding 160
- 87 De Zandzeebar 162
- 88 Kaap Hoorn 163
- 89 Heartbreak Oosterend 164
- 90 Storm 165
- 91 Amsterdamsch koffijhuis 166
- 92 Het Raadscafé 167
- 93 Hotel Nap 168
- 94 Café De Groene Weide 169
- 95 Stayokay 170

AANGEWAAID MATERIAAL

- 96 Lees-eiland 174
- 97 Land Rover 176
- 98 Trouwen op Terschelling 177
- 99 Koninklijk eiland 178
- 100 Dagje Vlieland 180
- 101 De mooiste dingen zijn gratis 182

Tot slot / dank 184

VOORWOORD

Je hebt een boek over Terschelling in je handen. Dat zal niet voor niets zijn. Dikke kans dus dat ook jij wat met dit prachtige eiland hebt of het binnenkort wil leren kennen. Voor mijn werk als journalist reisde ik de hele wereld rond, maar Terschelling blijft mijn favoriete bestemming. Zonder twijfel het mooiste stukje Nederland en veel meer dan die prachtige stranden. De horizon oogt altijd weer als een permanent bewegende expositie van de bekendste Hollandse meesters. Het eiland is een grote liefde, die ik deel met heel wat dierbaren. Het is het eiland waar de as van mijn beste vriend Bert ligt. Waar ik zo graag kom met mijn geliefde en onze zoons. Waar ik ga wonen als de drukte van het leven aan het vasteland gaat luwen. Enfin, de uitgever was meteen enthousiast en het resultaat heeft u in handen. Dit boek is niet in het minst tot mijn eigen verbazing een eigen leven gaan leiden, een beetje als het eiland zelf geworden. Van alle structuren die ik van tevoren had bedacht, bleef er geen over. Het eiland ontvouwde zichzelf. Mensen kwamen met mooie verhalen, goede tips. Waar je

een koffiesorbet kan halen tot hoe je het best kan trouwen op het eiland. Verwacht dus geen ABC reisboek, laat je net als ik lekker meevoeren van verhaal naar verhaal. Naast de 101 dingen die u weten 'moet', vulden tientallen bewoners, bezoekers en fans dit boek aan met hun tips. Dat maakte het voor mij ook steeds leuker omdat ik zelf keer op keer verrast werd en het nu een boek is gedragen door velen. Dank daarvoor. Sommige van die bijdrages leest u ook terug in dit boek. Gewoon gratis nog een kleine honderd tips extra tips, de *TipsTopsTerschelling*, van lieve mensen die hun top-drie doorgaven.

Heel veel leesplezier.

DE OVERSTEEK

1 TERUG NAAR TERSHELLING

Harlingen Haven. Hier begint onze reis. Terwijl de kapitein het ruime sop kiest, sta je op het dek. De meeuwen vliegen mee naast de boot, de horizon lijkt oneindig. De zilte zeelucht prikt in je neus. Nog een kleine twee uur en dan begint het eilandleven. Weg hectiek, weg kopzorgen. Ruimte in je hoofd, ruimte om je heen. Terug naar Terschelling. Terug inderdaad, want weinig mensen komen maar één keer op dat bijzondere eiland, waar je altijd weer nieuwe dingen ontdekt, maar waar je de rust en ruimte als een oude vertrouwde jas weer om je schouders voelt.

De weg naar Terschelling voert over de Waddenzee, een gebied met een uniek landschap en uitzonderlijke natuur. Twee keer per etmaal stroomt er vanuit de Noordzee zout zeewater naar binnen, en even zo vaak vallen tijdens laagwater grote delen van het Wad volledig droog. Op deze manier ontstaan er zandplaten, die worden

gescheiden door diepe of minder diepe geulen. Het woord wad is afkomstig van het Latijnse woord *vadum*, dat ‘doorwaadbare plaats’ betekent. Het ondiepe en relatief warme water van de Waddenzee vormt voor veel planten en dieren een ideaal leefgebied. Vanwege het bijzondere karakter van dit gebied heeft Unesco de Waddenzee in juni 2009 op de Werelderfgoedlijst geplaatst.

16 Velen van ons maakten in de schoolbanken voor het eerst kennis met de Wadden, bij het opdreunen van de provincies van Nederland. Dan waren die vijf bewoonde Waddeneilanden links bovenin vaak een potentiële bananenschil. Het beroemde ezelsbruggetje is (nog steeds): TV Tas. Dit is de juiste volgorde: Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Onderdeel van een snoer van eilanden over een afstand van vijfhonderd kilometer, dat doorloopt tot in Denemarken.

De gezaghebbende reisgids *Lonely Planet* noemde Friesland en het Waddengebied nog niet zo lang geleden een van de beste tien bestemmingen in Europa. Nederlanders reizen maar wat graag de hele wereld over, maar voor sommige mooie plaatsen hoeft je niet ver. Met de eindeloze witte stranden, glooiende duinen en een lang lint van dorpjes is Terschelling een van de populairste bestemmingen van Nederland geworden. Eigenlijk ben je al in Terschelling zodra de boot Harlingen Haven verlaat.

2 DE OVERSTEEK

Al dik honderd jaar wordt de overtocht geregeld door rederij Doeksen in de karakteristieke blauw-witte kleuren. Als je via internet boekt, zul je zien dat de BV Terschellinger Stoomboot Maatschappij rekeninghouder is van Doeksen. De stoomboot is inmiddels wel uit de vaart. Je kunt kiezen tussen de slow boot die er een uur of twee over doet of de snellere catamaran, die je in dik drie kwartier naar de overkant brengt. Ten tijde van de stoomboot was er één afvaart per dag. Passagiers voor Vlieland moesten dan op een zandbank overstappen op een klein motorbootje, de *Vlieland*. Net zoals heel lang de post ergens halverwege op het water werd overgegeven. Niemand die toen had kunnen bedenken dat er nu jaarlijks meer dan 3000 afvaarten van de autoveren en bijna 2700 afvaarten van de snelboten van en naar Terschelling zijn. En dan ook nog ruim 2200 afvaarten van de autoveerboot van en naar Vlieland.

Terschelling zou Terschelling niet zijn als niet zelfs de boten tot kunstwerken werden verheven. Zo is een aantal schepen beschilderd door een maritieme kunstenaar, Willem Johan Hoender-vanger, die als taak heeft de Nederlandse scheepvaart op een artistieke wijze vast te leggen. De veerboten van Doeksen spelen een zeer belangrijke rol voor het eiland; ze zijn letterlijk de verbinding met

de rest van de wereld. De veerboten hebben allemaal hun eigen karakter en roemruchte geschiedenis. Maar er waren natuurlijk veel meer boten. Het meest tot de verbeelding spreekt de stoere bergingsjager *Holland* uit 1951 die jarenlang op Terschelling gestationeerd lag. Ze trotseerde grondzeeën in het Stortemelk om talrijke schepen in nood te redden van de ondergang. Een ander voorbeeld is de *Friesland* uit 1956, die wordt beschouwd als het hoogtepunt van de Nederlandse veerbootbouw. Ze had de vormgeving van een jacht, sierlijk en elegant, en kreeg de bijnaam ‘Koningin van de Waddenzee’.

TipsTopsTerschelling

Willem Johan Hoendervanger
Maritiem Kunstenaar

1. Begin wandeling Boschplaat.

‘Tip van de boswachter, houd er rekening mee dat u ook nog terug moet’ staat op het bord aldaar, dé samenvatting van de uitgestrektheid van dit stuk eiland. Gebruik het eerste deel van deze zin wel eens om mensen van nuttig advies te voorzien.

2. Sleepboot Holland op West-Terschelling.

Het eiland is pas echt compleet als de bergingsjager Holland (1951) in de haven van West-Terschelling ‘op station’ ligt. Een prachtig stuk

varend erfgoed wat Terschelling Terschelling maakt.

3. Op de boot naar het eiland.

Heerlijk onthaasten zodra je in Harlingen aan boord van de veerboot van Doeksen stapt. Na twee uur komt iedereen chill op het eiland aan.

3 GRIEND

Halverwege de overtocht kun je aan stuurboord een stukje land in zee zien liggen. Als je goed kijkt kun je zien dat er een soort stelling op staat. Dit is het eiland Griend; vroeger woonden hier mensen, die misschien wel de beste kaas van Nederland maakten. Van het trotse en bewoonde eiland uit die vervlogen dagen is weinig meer over: de zee verzwolg het haventje en de kloosters, en vrat het eilandje meter voor meter op. Rond 1800 vertrokken de laatste boeren. Daarna gebruikten de Terschellingers het gebied om hun schapen te laten grazen en hooi te winnen. En passant werden de steeds talrijkere vogels van hun eieren beroofd.

Sinds 1916 is het eilandje eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten. Door de aanleg van een dijkje en wat dammen is het eiland zelfs weer wat gaan groeien en is nu dik vijf voetbalvelden groot. Het is een waar vogelparadijs geworden. En die stelling? Dat is een huisje op

palen waar in het voorjaar twee vogelwachten zitten die onderzoek doen en zorgen dat dit belangrijke broedgebied indringervrij blijft.

Griend valt onder de gemeente Terschelling.

4 DE BAAI

20

De kapitein moet de vaargeul volgen en die loopt allerminst in een rechte lijn. Vlak voor aankomst denk je nog steeds richting Vlieland te gaan, maar dan komt er een scherpe bocht naar rechts en vaar je de baai in. En wat voor baai: de prachtige Dellewalbaai strekt zich als een natuurlijke haven voor het westelijk deel van het eiland uit. Al eeuwenlang is dit een plek waar boten schuilen voor de ergste stormen. Vergeet niet dat tot de aanleg van de Afsluitdijk de Zuiderzee tot diep in Nederland kwam.

Nog altijd is de Waddenzee gevaarlijk. Er zijn vele schepen gezonken en mensen verdronken. En tegenwoordig zorgt ook het drukke verkeer voor gevaar; denk maar aan de botsing van een paar jaar geleden tussen de veerboot en een watertaxi. Daarbij kwamen vier mensen om het leven en het lichaam van de toen twaalfjarige Riemer is nooit meer gevonden.

Hoe mooi de zee ook is, vergeet nooit dat ze ook een gruwelijk monster kan zijn. Niet voor niets is

het eerste wat je ziet als je de haven binnenvaart het beeld van een wachtende vrouw die uitkijkt over zee. Het is een monument voor alle Terschellingers die niet terugkwamen van de zee, en dat zijn er heel veel.

De diepe baai wordt niet alleen gebruikt voor de boten van Doeksen. In het midden aan de kade liggen de vissersboten en de boten die voor zeehondenexcursies worden gebruikt. Helemaal aan het einde van de baai vind je de jachthaven waar het vooral in de zomer een gezellig komen en gaan is van de plezierjachten die de overtocht naar Terschelling hebben gemaakt. Daar zijn ook douches en wasruimtes voor de nautische toeristen. Als je geluk hebt, zie je een verdwaalde zeehond zwemmen. Veel kinderen komen hier met hun geïmproviseerde hengelstokken krabben vangen.

21

TipsTopsTerschelling

Bert van Wakeren

- 1.** Kaap Hoorn. Alleen de fietstocht ernaartoe maakt het al de moeite. Echt een heel relaxte tent met goede muziek.
- 2.** De filmdagen die meestal in de november waren. Vooral de specials. Daarvoor gingen we speciaal naar het eiland. Helaas is organisatie even in de Doornroosje-stand gegaan. Tegen-

woordig is er een buitenluchtfestival van tien dagen.

3. De rituelen. Het krantje dat om 13 uur bij de boekwinkel binnen komt. Kaartjes schrijven naar het vasteland.

22

5 GO WEST

Wanneer je de boot af mag, loop je direct het belangrijkste dorp van het eiland in: West-Terschelling, onder eilanders en vaste bezoekers beter bekend als West. Dit is meteen het grootste dorp qua inwoners van het eiland – van de vierduizend eilandbewoners woont de helft in de havenplaats.

Als je West inloopt, zie je meteen wat Terschelling en al die andere Waddeneilanden zo speciaal maakt: de hele rij fietsenverhuurders. Tandems, elektrische fietsen, kinderfietsen, bakfietsen, fat bikes, ze staan allemaal klaar. Vooraf reserveren is handig, maar niet per se noodzakelijk. Binnen een kwartier zitten de meeste vakantiegangers op hun tweewielers en gaan op weg naar hun bestemming. De onthaasting in praktijk. En terwijl je naar je vakantieadres peddelt, wordt je bagage voor de deur afgeleverd. Bij vertrek van het eiland zet je in de ochtend je spullen weer klaar en worden ze opgehaald, zodat je relaxed terug kunt fietsen en je spullen in de haven weer op kunt halen. Het is

een geoliede machine en daardoor kun je meteen zorgeloos over de schelpenpaden zoeven, je vrijheid tegemoet.

Je kunt na aankomst ook meteen even het dorp ingaan. Je zult hier sowieso wel terugkomen tijdens je vakantie want West is alles wat je wilt als toerist: leuke winkeltjes, een scala aan terrasjes, restaurants in alle soorten en maten, en vooral die zo moeilijk te omschrijven eilandsfeer. Boten aan de kade, de geluiden uit de jachthaven, meeuwen die krijsen en uiteraard de viskraampjes met kibbeling en al die andere bestsellers. Overal zie je de Terschellingse vlag wapperen. En natuurlijk de vuurtoren als stralend middelpunt van het dorp dat verscholen ligt achter een enorme duinpan.

23

